

Załącznik do UCHWAŁY Nr
RADY MIASTA MILANÓWKA
z dnia

**Program Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów
w Mieście Milanówek na lata 2018 – 2021**

Milanówek, marzec 2018 roku

Spis treści

Wstęp	3
1. Podstawa prawna i merytoryczna Programu.	3
2. Misja i cele Programu	4
3.1 Zagadnienia demograficzne: diagnoza populacji osób w wieku emerytalnym zamieszkujących w Milanówku	5
3.2. Podmioty polityki społecznej Gminy Milanówek w działaniach na rzecz Seniorów.	8
3.2.1. Rada Seniorów	8
3.2.2. Ośrodek Pomocy Społecznej	9
3.2.3. Milanowskie Centrum Kultury	10
3.2.4. Miejska Biblioteka Publiczna	10
3.2.5. Milanowski Uniwersytet Trzeciego Wieku	11
3.2.6. Związek Rencistów Emerytów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Milanówku	12
3.2.7. Związek Zawodowy Nauczycieli – Emerytów i Rencistów MILAN w Milanówku	13
3.3. Formy wsparcia dla seniorów: programy zdrowotne i projekty socjalne dla seniorów	13
3.3.1. Opieka zdrowotna nad osobami starszymi w Milanówku.	13
3.3.2. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności	17
3.3.3. Ogólnopolska Karta Seniora	19
3.3.4. Milanowska Szkoła Aktywnego Seniora	19
3.3.5. Usługi opiekuńcze	20
3.4. Analiza strategiczna czynników ryzyka w realizacji Programu.	23
4. Harmonogram działań w Programie.	25
Obszar I: Zdrowie i profilaktyka zdrowotna	25
Obszar II: System wsparcia i organizowanie pomocy: infrastruktura i usługi socjalne	26
Obszar III: Aktywność i udział seniorów w życiu społecznym.	30
Obszar IV: Integracja międzypokoleniowa	34
5. Ewaluacja i monitoring Programu:	35
PODSUMOWANIE	37

Wstęp

Program Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów w Mieście Milanówek na lata 2018-2021, zwany dalej Programem, ma na celu w szczególności budowanie warunków do działań promujących aktywność seniorów, zapewniających poczucie bezpieczeństwa oraz określa zadania mające na celu przystosowanie infrastruktury do potrzeb i możliwości osób starszych. Ma również na celu zmianę sposobu postrzegania seniorów przez społeczeństwo, w szczególności dzieci i młodzież. Ponadto jest odpowiedzią na wyzwania współczesności, w tym zmieniającą się sytuację demograficzną oraz jest zgodny i wynika z celu nr 2 Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Milanówka na lata 2017-2023 - Poprawa warunków życia osób starszych i młodzieży oraz ich integracja ze środowiskiem oraz celu strategicznego nr 2 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Milanówek na lata 2016-2021 - Utworzenie systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i długotrwale lub ciężko chorujących. Program

W literaturze starość określa się jako fazę życia i jednocześnie, jako pewien etap w życiu człowieka. Za początek starości na ogół przyjmuje się 60, lub 65 rok życia, często równoznaczny z osiągnięciem wieku emerytalnego. Ludzie starzy są złożoną, niejednorodną grupą nie tylko pod względem stanu zdrowia, ale także sytuacji społeczno-ekonomicznej i życiowej, sprawności fizycznej bądź psychicznej, dlatego też często okres starości dzieli się na podokresy, wyróżniając starość wczesną (zwaną wiekiem podeszłym, od 60 do 74 roku życia), późną (75-89 lat) oraz bardzo późną (zwaną długowiecznością, powyżej 90 roku życia). Osoby starsze są często jednocześnie osobami niepełnosprawnymi. Według definicji przyjętej w 1980 przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), osobą niepełnosprawną jest osoba z ograniczoną lub brakiem zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu. Odmienne uwarunkowania zdrowotne i poza zdrowotne przekładają się na różną jakość życia seniorów i osób niepełnosprawnych, w tych jakże zróżnicowanych podokresach życia człowieka. Zamierzeniem Programu jest skierowanie oferty działań i usług do wszystkich wymienionych grup wiekowych seniorów oraz osób niepełnosprawnych

1. Podstawa prawna i merytoryczna Programu.

Podstawą prawną przygotowania niniejszego Programu są:

1. *Uchwała Nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 roku w sprawie przyjęcia dokumentu Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020* (Monitor Polski. z dnia 4 lutego 2014 r. poz. 118)
2. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Milanówek na lata 2016-2021*, załącznik do uchwały Nr 136/XVIII/16 Rady Miasta Milanówka z dnia 31 marca 2016 r.
3. *Gminny Program Rewitalizacji Miasta Milanówka na lata 2017-2023*, załącznik do Uchwały Rady Miasta Milanówka nr 274/XXXIII/17 z dnia 20 kwietnia 2017 r.

Natomiast podstawą merytoryczną Programu są przedstawiane przez Główny Urząd Statystyczny prognozy demograficzne, z których wynika iż udział ludzi starych w populacji Polski, będzie w przyszłości wzrastał. W 2050 r. blisko 35% mieszkańców miast stanowić będą osoby w wieku 65 lat i więcej. Prognozuje się, że w latach 2013-2050 liczebność tej grupy wieku wzrośnie o 5,4 mln. W związku z tym, że do połowy XXI wieku w fazę starości będą wchodziły dwa wyże demograficzne, proces starzenia się ludności będzie ulegał dużemu

przyspieszeniu szczególnie w dwóch okresach: do końca drugiej dekady XXI wieku (starzenie się wyżu z lat 50-tych) oraz między 2035 a 2050 rokiem (starzenie się wyżu z przełomu lat 70-tych i 80-tych), będącym ostatnim rokiem prognozy GUS.

Sytuacja demograficzna starszych mieszkańców Milanówka również mieści się w powyższych prognozach, co zostało zaprezentowane w dalszej części Programu pn. „*Diagnoza społeczna środowiska*” i dało podstawę do opracowania niniejszego Programu.

2. Misja i cele Programu

Głównym celem Programu jest tworzenie warunków dla rozwoju form wsparcia i aktywności społecznej starszych mieszkańców Milanówka. Program został opracowany, jako odpowiedź na wyzwania, które wynikają z określonych procesów demograficznych i społecznych. Przy formułowaniu niniejszego Programu wzięto pod uwagę opracowany i wdrożony pod koniec 2013r. „*Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020*”, który wskazuje cztery na priorytety działań:

1. Edukacja osób starszych i niepełnosprawnych – obejmuje działania mające na celu rozwój oferty edukacyjnej skierowanej do seniorów, wykorzystanie potencjału wzajemnego uczenia się, rozwój innowacyjnych form edukacji, w tym nieformalnej i poza formalnej, promowanie tzw. wolontariatu kompetencji;
2. Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz i międzypokoleniową – zakłada rozwój różnych form aktywności osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej (takich jak np. biblioteki publiczne, domy kultury) oraz włączenie do wspólnych działań młodszego pokolenia, co pozwoli na budowanie wzajemnego zrozumienia oraz rozwój umiejętności społecznych;
3. Partycypacja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych – działania na rzecz zwiększenia udziału osób starszych w życiu publicznym, społecznym, gospodarczym, kulturalnym i politycznym, co przyczyni się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Bardzo istotną rolę odgrywają w tym zakresie organizacje reprezentujące interesy i potrzeby osób starszych, które sprzyjają ich zaangażowaniu w życie lokalnych społeczności, jak np. związki emerytów i rencistów, uniwersytety trzeciego wieku, rady seniorów działające przy samorządach.
4. Usługi społeczne dla osób starszych i niepełnosprawnych – działania służące rozwojowi różnych form wsparcia poprzez zwiększenie dostępności i podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych. Kluczowe znaczenie ma tutaj tworzenie lokalnych sieci wsparcia opartych na działaniach wolontariuszy i pomocy sąsiedzkiej w celu tworzenia środowiska samopomocy.

Powyższe priorytety są zbieżne z założeniami określonymi w lokalnych dokumentach strategicznych tj. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Milanówek na lata 2016-2021*, w której celami operacyjnymi są:

1. Wsparcie i aktywizacja osób starszych, niepełnosprawnych i długotrwale chorujących.
2. Ograniczenie procesu marginalizacji problemów ludzi starych.
3. Zminimalizowanie negatywnych zjawisk dotyczących środowiska i rodzin osób niepełnosprawnych i długotrwale chorujących.
4. Zwiększenie dostępu do leczenia, opieki i rehabilitacji medycznej.
5. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych osobom starszym i niepełnosprawnym.

Cele szczegółowe Programu Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów w Mieście Milanówek na lata 2018-2023:

1. Wzrost jakości i dostosowywanie oferty usług społecznych służących wyrównywaniu szans i zapobieganiu wykluczeniu społecznemu seniorów oraz bezpieczeństwu społecznemu
2. Wspieranie działań w ramach profilaktyki zdrowotnej seniorów
3. Wspieranie różnych form aktywności społecznej seniorów
4. Zwiększanie efektywności oddziaływań poprzez zacieśnienie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych w zakresie kultury, edukacji, sportu, dostępności, adaptacji przestrzeni itp.

Niniejszy Program ma charakter interdyscyplinarny, jego realizacja będzie wymagała wielopłaszczyznowej współpracy osób, instytucji. Proponowane w dalszej części dokumentu założenia programowe wymagały będą monitorowania i bieżącego uzupełniania oraz wzbogacania o nowe propozycje rozwiązań i dobre praktyki wdrażane z korzyścią dla kształtowania lokalnej polityki społecznej w obszarze wsparcia i aktywizacji najstarszych mieszkańców Miasta Milanówek.

3. Diagnoza społeczna środowiska

3.1 Zagadnienia demograficzne: diagnoza populacji osób w wieku emerytalnym zamieszkujących w Milanówku

Gmina Milanówek jest gminą miejską położoną w Powiecie Grodziskim o powierzchni 13,52 km². Liczba ludności Milanówka na dzień 31.12.2017r. wynosi 15 592 osoby, w tym w wieku przedprodukcyjnym – 2961 (1450 dziewcząt i 1511 chłopców, w wieku produkcyjnym – 9691 (4691 kobiet i 5000 mężczyzn) oraz w wieku poprodukcyjnym – 3695 (2542 kobiety i 1153 mężczyzn). Ok. 30% aktywnych zawodowo mieszkańców pracuje w przemyśle i budownictwie, po ok. 10% w sektorze usług, finansów i rolnictwa. W poniższej tabeli przedstawiono zmiany w strukturze demograficznej mieszkańców Milanówka na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Tabela 1. Struktura demograficzna mieszkańców Miasta Milanówek w latach 2007 – 2017.

Wiek	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Przedprodukcyjny (0-17)	2727	2681	2763	2753	2746	2776	2536	2845	2588	2904	2913
Produkcyjny (18-64)	9787	9814	9953	10022	10005	9976	9857	9714	9854	9401	9278
Senioralny (pow.65-M,60-K)	2757	2771	2816	2855	2883	2943	3044	3145	3255	3358	3401
Razem	15271	15266	15532	15630	15634	15686	15720	15704	15697	15663	15592

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Milanówku

Tabela 2. Szczegółowa struktura demograficzna mieszkańców Miasta Milanówek w roku 2017 wg. płci i biologicznych grup wiekowych

Liczba ludności							
wg płci (w osobach)		wg biologicznych grup wiekowych			wg ekonomicznych grup wiekowych		
		w liczbach			w % populacji		
mężczyźni	kobiety	0-17 lat	18-59 lat	60 lat i więcej	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
7253	8339	2913	9278	3401	18,5	59,5	19,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Milanówku

Według danych Urzędu Stanu Cywilnego w Milanówku na dzień 31.12.2017r. w Milanówku mieszkały 15 592 osoby. W porównaniu z latami ubiegłymi w roku 2017 widoczna jest tendencja zmniejszenia się liczby ludności miasta. Zjawisko to ma bezpośredni związek z występującym w całym kraju niskim przyrostem naturalnym oraz ujemną migracją ludności, co w oczywisty sposób wpływa na zmianę struktury populacji mieszkańców Milanówka. Jednocześnie w ostatnich latach następuje stały wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednocześnie utrwalonej tendencji zmniejszania się liczby osób w wieku produkcyjnym. Przy utrzymującym się niżu demograficznym społeczność Milanówka staje społeczeństwem starzejącym się. Analizę struktury demograficznej mieszkańców Milanówka w wieku senioralnym w latach 2010-2017 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3: Struktura demograficzna mieszkańców Miasta Milanówka w wieku senioralnym (K po 60 r.ż.; M po 65 r.ż.) wg. płci za lata 2007-2017

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kobiety powyżej 60 r.ż.	1888	1915	1952	2005	2042	2078	2148	2204	2276	2344	2364
Mężczyźni powyżej 65 r.ż.	869	856	864	850	841	865	896	941	979	1014	1037
Razem	2757	2771	2816	2855	2883	2943	3044	3145	3255	3358	3401

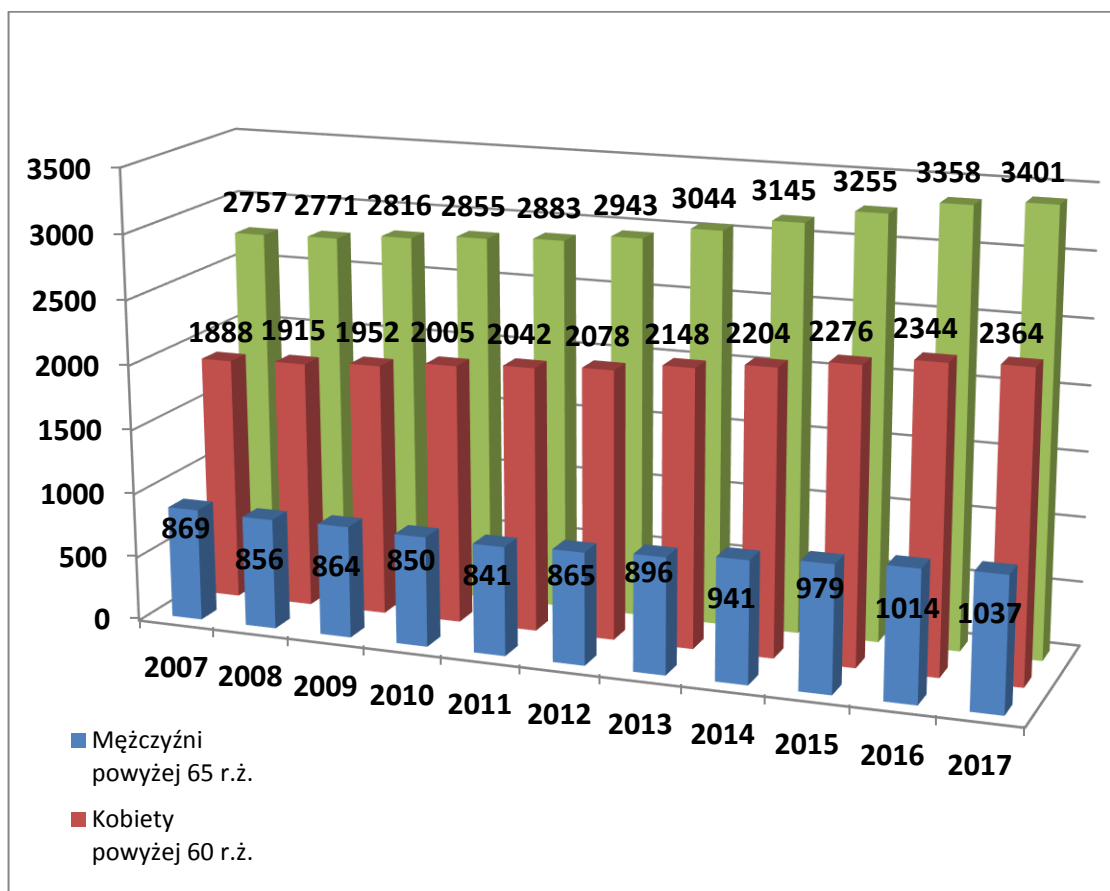
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Milanówku

Przyjmuje się, że demograficznie stare społeczeństwo to takie, w którym odsetek ludzi po 60 roku życia przekroczył 12%. Od 2005 roku w skali całego kraju widać znaczny wzrost liczby osób starszych, albowiem zmiana nawyków trybu życia i dbałość o zdrowie przyczyniły się do wydłużenia się życia ludzi. Według prognoz GUS-u, w roku 2030 w Polsce osoby w wieku 65 lat i starsze stanowią 23,8% społeczeństwa, zaś w roku 2060 już 36,2%. Prognozy te związane są z faktem, iż średnia długość życia systematycznie wzrasta. Zmniejszanie się liczby ludności jest obserwowane w skali całego kraju. Liczba Polaków od roku 2000, kiedy to wynosiła 38 253 955 mieszkańców, zmniejszyła się o 86 626 osób i w roku 2009 wyniosła 38 167 329 osób. Natomiast według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku liczba ta wzrosła i wyniosła 38 478 602 osoby.

Jak wynika z danych Urzędu Stanu Cywilnego w Milanówku odsetek osób w wieku senioralnym zamieszkujących w Mieście Milanówek sukcesywnie wzrasta. **W latach 2007 - 2017 odsetek osób w wieku senioralnym wzrósł z 18% w 2007 roku do 22% w roku 2017.**

Powyższe dane jednoznacznie wskazują, że społeczeństwo Miasta Milanówka można uznać za demograficznie stare. Na przestrzeni lat 2007–2017 liczba osób w wieku emerytalnym (kobiety od 60 roku życia, mężczyźni powyżej 65 roku życia), zwiększyła się z 2757 do 3401 tj. o 1,23%. W omawianym okresie odsetek osób w wieku emerytalnym w stosunku do całości społeczeństwa milanowskiego zwiększył się o 4%. Należy podkreślić, że ogólne prognozy demograficzne zakładają systematyczny spadek liczebności populacji ludności przy jednoczesnym starzeniu się społeczeństwa. W tym kontekście rola osób starszych w funkcjonowaniu życia społecznego będzie coraz istotniejsza, a problemy i potrzeby tej grupy coraz silniej odczuwalne. Dane przedstawione w poniższym wykresie obrazują kształtowanie się różnicy pomiędzy liczbą mężczyzn i kobiet w wieku senioralnym - mieszkańców Milanówka - w latach 2007-2017, co jest istotne z punktu widzenia planowania działań wspierających i aktywizujących.

Wykres1. Struktura mężczyzn i kobiet w wieku senioralnym - mieszkańców Milanówka w latach 2007-2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Milanówku

Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, że liczba kobiet w wieku senioralnym jest większa od liczby mężczyzn. Różnica ta nasila się w kolejnych latach. Tak duża dysproporcja pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn w wieku senioralnym daje wyraźny sygnał dla podmiotów organizujących wsparcie dla osób starszych o konieczności tworzenia większej liczby ofert wsparcia i aktywizacji skierowanych do kobiet.

3.2. Podmioty polityki społecznej Gminy Milanówek w działaniach na rzecz Seniorów.

Podmioty polityki społecznej, czyli różnego typu instytucje społeczne (formalne i nieformalne) i grupy społeczne, które kształtują i organizują senioralną politykę społeczną, dzieli się na trzy sektory. Pierwszy sektor tworzą podmioty publiczne, programujące i realizujące politykę państwa, finansowaną ze środków publicznych. Sektor drugi - rynkowy, tworzą podmioty, funkcjonujące w różnej formie prawnej, działające na zasadach komercyjnych (dla zysku), uczestniczące w procesie zaspokajania potrzeb społeczeństwa, niekiedy uzyskujące środki publiczne. Trzeci sektor - pozarządowy lub obywatelski, tworzą bardzo zróżnicowane podmioty – funkcjonujące w różnych formach prawnych, realizujące różne cele, obejmujące zasięgiem swojego działania obszary o bardzo różnej wielkości oraz zaspokajające potrzeby i interesy bardzo różnych zbiorowości. Tym, co łączy te podmioty jest działanie nienastawione na zys, dobrowolność członkostwa oraz formalna niezależność od władzy publicznej. Poniżej prezentujemy opisy kluczowych podmiotów działających na rzecz seniorów w Mieście Milanówek.

3.2.1. Rada Seniorów - to ciało kolegialne o charakterze konsultacyjnym, doradczym i inicjatywnym, które wspiera Radę Gminy w realizacji polityki senioralnej. W takim kształcie została określona ich rola nowelizacją ustawy o samorządzie gminnym. Artykuł 5c rozdziału 1 *ustawy o samorządzie gminnym* mówi, że gmina cyt. sprzyja solidarności międzypokoleniowej oraz tworzy warunki do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej. Odnosi się w tym bezpośrednio do jednego z priorytetów długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020, którym jest zwiększenie zaangażowania osób starszych w życie społeczności lokalnej oraz wzrost roli osób starszych w rozwiązywaniu problemów społecznych. Rada Seniorów jest odpowiedzią na realne potrzeby osób starszych, których liczba systematycznie rośnie, jak wskazują przedstawione powyżej analizy demograficzne zarówno w odniesieniu do Polski, jak i Miasta Milanówek. Zapisy ustawowe nie precyzują jednoznacznie zakresu kompetencji Rady Seniorów pozostawiając samorządom wypracowanie własnej praktyki w tym względzie. Głównym celem Rady jest działanie w celu poprawy jakości życia seniorów we wszystkich obszarach i dziedzinach dotyczących seniorów, w zakresie planowania i realizacji polityki senioralnej oraz pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych mieszkających na terenie Miasta Milanówka. Rada wspiera działania podejmowane na rzecz seniorów poprzez działania o charakterze konsultacyjnym, doradczym i inicjatywnym. Funkcja konsultacyjna Rady Seniorów oznacza możliwość opiniowania lokalnych strategii, programów rozwoju, projektów uchwał, podejmowanych przedsięwzięć czy inwestycji. Szczególne znaczenie mają te działania, które wpłyną na jakość życia osób starszych np. programy wsparcia, zdrowotne, społeczne, ośrodki wsparcia dziennego, kluby dla seniorów, usługi społeczne i zdrowotne, karty seniora itp. Funkcja doradcza daje Radzie Seniorów możliwość inicjatywnego zgłaszania uwag i sugestii w zakresie działań gminy. W tym zakresie Rada Seniorów może zgłaszać własne pomysły na działania wspierające osoby starsze, poszerzając w ten sposób perspektywę władz lokalnych. Trzecią funkcją wypełnianą przez Radę Seniorów jest funkcja uchwałodawcza, która realizowana jest poprzez wydawanie opinii i stanowisk w sprawach dotyczących seniorów. Funkcjonowanie Rady Seniorów reguluje statut Rady Seniorów. Na terenie Gminy Milanówek Rada Seniorów została utworzona w roku 2015 *uchwałą 114/XV/15 Rady Miasta Milanówka z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie utworzenia Rady Seniorów Miasta Milanówka oraz nadania jej Statutu (ze zm.)*.

3.2.2. Ośrodek Pomocy Społecznej - jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej, realizującą zadania pomocy społecznej na szczeblu gminnym. Na poziomie gminy również realizuje zadania m.in. w zakresie wsparcia i aktywizacji seniorów oraz osób niepełnosprawnych. Zasadniczą grupą zawodową realizującą zadania pomocy społecznej w obszarze budowania oparcia społecznego dla seniorów i osób niepełnosprawnych są pracownicy socjalni, którzy codzienne zadania konfrontują z różnymi problemami życiowymi tych osób. Problemy te natomiast mają zarówno wymiar psychologiczny, prawny, pedagogiczny, medyczny. Postawienie wszechstronnej, właściwej diagnozy warunkującej właściwe udzielenie wsparcia wymaga od pracownika socjalnego elementarnej wiedzy z każdej z tych dziedzin. Istotą pomocy społecznej jest m.in. udzielanie takiego wsparcia osobom starszym i niepełnosprawnym oraz ich rodzinom, które umożliwi im samodzielną egzystencję, dając szansę na zaspokojenie podstawowych potrzeb, aktywność społeczną, skuteczną realizację ról społecznych, ale także szanse na rozwój. Innymi słowy – skuteczna pomoc, to działanie w ramach uprawnień poprzez udzielanie skutecznej pomocy poprzez usunięcie, lub ograniczenie dysfunkcji i „wyprowadzenie” z grupy ryzyka w każdym przypadku, kiedy jest to możliwe. Na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w zakresie pomocy społecznej jest realizowana następująca oferta pomocowa tj. pomoc finansowa (zasiłki celowe, okresowe, stałe), pomoc rzeczowa (posiłki, opał), usługi społeczne (praca socjalna, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze), pomoc instytucjonalna (domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia dziennego).

Tabela 4. Struktura osób w wieku po 60-tym roku życia korzystających z różnych form wsparcia w Ośrodku Pomocy Społecznej w latach 2014-2017

<i>Rodzaj udzielanej pomocy</i>	2014	2015	2016	2017
Pomoc finansowa (Zasiłek stały, okresowy, celowy)	113	114	134	135
Pomoc rzeczowa (posiłki, opał)	50	38	49	56
Usługi społeczne (usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze)	80	67	68	125
Pomoc instytucjonalna (pobyt w DPS)	21	18	23	28
Aktywizacja społeczna seniorów (projekty socjalne)	-	15	45	85

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanówku

3.2.3. Milanowskie Centrum Kultury

Milanowskie Centrum Kultury (MCK) to instytucja kultury działająca na terenie Miasta Milanówka. Jest to instytucja kreująca życie kulturalne i krzewiąca ruch artystyczny. Głównym celem działalności MCK jest edukacja dzieci i młodzieży oraz upowszechnianie kultury i sztuki, zarówno profesjonalnej jak i amatorskiej, w projektach i programach o zasięgu lokalnym, miejskim, wojewódzkim i ogólnopolskim. Służy mieszkańcom w rozwijaniu ciekawości świata, twórczej wyobraźni i zaspokajaniu naturalnej potrzeby aktywności. Różnorodne formy aktywności artystycznej: wystawy, koncerty, festiwale, imprezy plenerowe, warsztaty, przeglądy, a także wieczorki, bale i zabawy, pokazy, spotkania - są wyrazem zaangażowania w tworzenie atrakcyjnego, nowoczesnego ośrodka dostępnego szerokiemu i zróżnicowanemu gronu odbiorców oraz przyjaznemu twórcom i artystom.

Oferta działań dla seniorów realizowana w MCK dotyczy działań z zakresu animacji kultury, dostępu do kultury, edukacji a także sportu. MCK organizuje dla seniorów następujące wydarzenia:

- Warsztaty (ceramika, malarstwo na jedwabiu, fotografia, warsztaty tańca)
- Dostęp do kultury czyli tanie bilety na spektakle, koncerty realizowane w przestrzeni miejskiej
- Edukacja (spacery historyczne, publikacje książkowe, spotkania autorskie, spotkania z ekspertami różnych dziedzin: zdrowie, podróże)
- Sport (zawody dla seniorów, nordic walking, tenis ziemny, gimnastyka na kręgosłup, brydż, szachy, turnieje sportowe)
- Animacja kultury (wystawa hobbistów, warsztaty z odkrywania lokalnych historii)
- Dzień Seniora – zabawa taneczna przy muzyce na żywo
- Spotkania okolicznościowe.

3.2.4. Miejska Biblioteka Publiczna

Działania Miejskiej Biblioteki Publicznej w Milanówku na rzecz seniorów prowadzone są w Lokalnym Centrum Kompetencji, które działa przy Bibliotece od 2015 roku. Działania te koncentrują się na warsztatach i zajęciach dedykowanych seniorom, a głównym ich celem jest podwyższenie kompetencji cyfrowych osób starszych. Lokalne Centrum Kompetencji organizowało w latach 2015-2017 cykl spotkań na temat zdrowego odżywiania oraz zwiększenia kompetencji cyfrowych. Wśród ekspertów znaleźli się dietetycy, informatycy i graficy. Jedno ze spotkań autorskich poświęcone zostało książce o zdrowym odżywianiu autorstwa Katarzyny Bosackiej, która była gościem Miejskiej Biblioteki Publicznej. Miejska Biblioteka Publiczna organizowała również spotkania autorskie, dedykowane seniorom: np. z Beatą Tyszkiewicz - 2017 rok oraz z Krystyną Jandą - 2017 rok. Ponadto w roku 2018 realizowano następujące zajęcia edukacyjne dedykowane seniorom:

- obsługa smartfonów dla seniorów
- kursy komputerowe dla seniorów (poziom średniozaawansowany)
- kursy komputerowe dla seniorów (poziom podstawowy)
- SOS - nowe technologie,

Nadal kontynuowane są spotkania autorskie z pisarzami, aktorami oraz innymi ważnymi dla Milanówka osobowościami np. w styczniu 2018 roku odbyło się spotkanie z Niną Gąsowską autorką książki „Express Moskwa – Milanówek”, a w lutym 2018 roku spotkanie z autorkami II tomu książki „Milanowianki”. Miejska Biblioteka Publiczna od 2014 roku udostępnia czytelnikom w wieku senioralnym książki z „dużymi literami”. Poniższa tabela podsumowuje ofertę działań Biblioteki na rzecz seniorów realizowaną w latach 2015-2017.

Tabela 5. Zestawienie programów dedykowanych seniorom 60+ realizowanych w latach 2015-2017 przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Milanówku

L.p.	Nazwa programu	Cel programu	Liczba uczestników w latach 2015-2017
1.	Zwiększenie kompetencji informatycznych seniorów: podstawy komputerów - nauka pisania na klawiaturze obsługa edytora tekstów, zasady korzystania z komputerów/laptopów.	zwiększenie kompetencji informatycznych seniorów	150
2.	Zwiększenie kompetencji informatycznych seniorów: podstawy korzystania z Internetu - wyszukiwanie stron internetowych, zapisywanie grafiki, kopiowanie i wklejanie.	zwiększenie kompetencji informatycznych seniorów	200
3.	Cykl warsztatów o zdrowiu	zwiększenie świadomości zdrowotnej seniorów	30
4.	Spotkania autorskie	integracja międzypokoleniowa oraz zwiększenie kompetencji społecznych	200
5.	Edukacja przez książkę	propagowanie czytelnictwa	1008

Źródło: Dane Miejskiej Biblioteki Publicznej w Milanówku

W planach jest kontynuacja powyższych działań dedykowanych seniorom, przez Miejską Bibliotekę Publiczną.

3.2.5. Milanowski Uniwersytet Trzeciego Wieku

Uniwersytet Trzeciego Wieku jest najbardziej popularną formą zajęć edukacyjnych wśród osób starszych. Ich głównym celem jest edukacja. Jest to formuła działalności, która przyczynia się do zaspokajania takich potrzeb seniorów, jak: samokształcenie, poznawanie środowiska, poszerzanie wiedzy i umiejętności, wykonywanie społecznie użytecznych działań, wypełnienie wolnego czasu, utrzymywanie więzi towarzyskich, stymulacja psychiczna i fizyczna, a czasem nawet możliwość realizacji młodszych marzeń. Jednym z czynników, który zdecydował o ich popularności, jest fakt, że wpisują się one w idee edukacji otwartej. Korzystanie z usług większości Uniwersytetów Trzeciego Wieku jest jednak uwarunkowane koniecznością spełnienia pewnych wymagań przez jego przyszłych słuchaczy (np. posiadania statusu emeryta/rencisty, osiągnięcia określonego wieku). Innymi celami UTW oferują: rozwój intelektualny, społeczny, aktywność fizyczna osób starszych, wspieranie poszerzania wiedzy i umiejętności seniorów, ułatwianie kontaktów z instytucjami, takimi jak: służba zdrowia, ośrodki kultury, ośrodki rehabilitacyjne, angażowanie słuchaczy w aktywność sportową i turystyczną oraz w aktywność na rzecz otaczającego ich środowiska. Ponadto pełnią istotną rolę na rzecz podtrzymywania więzi społecznych i komunikacji międzyludzkiej wśród seniorów. Na terenie miasta Milanówka od 2005 roku działa Milanowski Uniwersytet Trzeciego Wieku. W latach 2005/2006 był jedną z form działalności Towarzystwa Miłośników Milanówka. Od 1 grudnia 2006 jest organizacją pozarządową - Stowarzyszeniem zarejestrowanym w KRS jako : Milanowski Uniwersytet Trzeciego Wieku. Od 19 października

2009 roku posiada Status Organizacji Pożytku Publicznego. Głównym celem organizacji jest prowadzenie edukacji w różnych dziedzinach: kształcenie ustawiczne osób starszych, aktywizacja społeczna poprzez uczestniczenie w różnych formach życia społecznego, propagowanie i popieranie różnych form aktywności intelektualnej, psychicznej i fizycznej, inspirowanie wszelkich działań na rzecz środowiska osób starszych w tym niepełnosprawnych, bezrobotnych i chorych. W roku 2017 łącznie na Uniwersytecie kształciło się 160 słuchaczy. Proponowane formy zajęć to m.in. nauka języków obcych, zajęcia komputerowe, wykłady z literatury, historii sztuki, zdrowia: muzyki, astronomii, gimnastyka lecznicza, rekreacji oraz poezji, spotkania integracyjne i wycieczki, uczestnictwo w zespole teatralnym. Słuchacze Uniwersytetu oprócz uczestnictwa w zajęciach, aktywnie uczestniczą w wielu realizowanych w środowisku zamieszkania projektach oraz imprezach kulturalnych, organizują wyjścia do teatru, filharmonii, atrakcyjne wycieczki krajowe i zagraniczne, rajdy, kuligi i spacerory oraz urządzają tradycyjne spotkania opłatkowe i wielkanocne.

3.2.6. Związek Rencistów Emerytów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Milanówku

Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów jest organizacją pozarządową, samodzielną i niezależną, z wieloletnią tradycją sięgającą okresu przedwojennego. Związek działa na terenie całego kraju poprzez swoje oddziały okręgowe, rejonowe i koła. Jest największą organizacją skupiającą emerytów, rencistów i inwalidów. Związek działa na rzecz poprawy warunków życia osób starszych i niepełnosprawnych, przeciwdziała ich samotności, marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Jest wyrazicielem opinii emerytów i rencistów wobec organów władzy publicznej. Reprezentuje ich interesy na forum Parlamentu i Komisji Trójstronnej. Terenowe ogniwa Związku współdziałają z samorządem terytorialnym w rozwiązywaniu problemów lokalnych społeczności seniorów, prowadzą bogatą działalność kulturalną i artystyczną, organizują zajęcia sportowe, rekreacyjne i rehabilitacyjne dostosowane do potrzeb i zainteresowań swoich członków. Celem działania Związku jest poprawa warunków socjalno-bytowych i uczestnictwa w życiu społecznym poprzez współdziałanie z organami władzy publicznej i administracji samorządowej oraz reprezentowanie interesów rencistów emerytów i inwalidów przed tymi organami. Milanowskie Koło Związku istnieje ponad 65 lat. Jest największym stowarzyszeniem w mieście, liczy aż 500 członków. Jeszcze 6 lat temu związek liczył ok. 200 członków. Ogromna obecnie frekwencja odzwierciedla to, jak wielka jest potrzeba organizowania czasu dla seniorów oraz realizacja zadań określonych w Statucie Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Członkami Związku są mieszkańcy Milanówka, ale również mieszkańcy z całego powiatu grodziskiego. Podczas ostatnich 6 lat odbyło się 49 spotkań członków Związku w ramach Otwartego Dnia Emeryta, 11 spotkań świątecznych, 14 wyjazdów na wczasy, 12 wyjazdów na źródła termalne, 8 wycieczek zagranicznych, 37 wycieczek krajowych, 12 wieczorków tanecznych i 57 wyjazdów do teatrów i na koncerty. W sumie 200 różnych spotkań. W okresie ostatnich 6 lat Związek „obsłużył” ok. 14 000 osób (seniorów i ich bliskich). Otwarte Dni Emeryta to spotkania integracyjne, które odbywają się cyklicznie w drugą środę każdego miesiąca na Sali konferencyjnej na ulicy Spacerowej 4. Na spotkaniach zawsze odnotowywana jest duża frekwencja ok. 100 osób. To jest czas, aby senior zamiast siedzieć samotnie w domu, mógł spotkać się ze znajomymi, porozmawiać, wypić herbatkę, a także dowiedzieć się czegoś nowego. Na spotkania te są zapraszani lekarze, terapeuci, rehabilitanci, poruszane są tematy ważne dla seniorów takie, jak odżywianie, gimnastyka, choroby serca, cukrzyca. Jest wykład, porady, a potem dyskusja kolejne działania to organizowanie wycieczek. Zainteresowanie wycieczkami jest ogromne. A sprawdzone biuro podróży, z którym dobrze układa współpraca dopełnia wysoką jakość tych działań. Ceny wyjazdów są konkurencyjne. Dla członków Związku są nieco niższe, ale jest to zwykle różnica ok. kilkudziesięciu złotych. Seniorzy ze Związkiem zwiedzili już spory kawałek

świata, byli w Chorwacji, w Bułgarii, w Albanii, w Czarnogórze. Planowane są podróże do Hiszpanii i Francji. Na wycieczki emeryci często zabierają też swoje rodziny, wnuków. Młodzi ludzie dobrze czują się w towarzystwie seniorów, mimo różnicy pokoleniowej. Powodzeniem cieszą się także wyjazdy do źródeł termalnych w ramach Programu „Zdrowy Senior”. Do Uniejowa zwykle jadą dwa autokary, czyli ok. 100 osób. W ramach tego programu zdrowotnego organizowane są również wyjazdy do sanatorium na Ukrainie. W miesiącach jesienno-zimowych, w ramach programu „Z kulturą na Ty”, 2-3 razy w miesiącu członkowie Związku wyjeżdżają również do teatru. Dzięki dotacji otrzymywanej z Urzędu Miasta, bilety do teatru są tańsze o 50 proc. Związek organizuje również 2-3 razy w roku Muzyczne Spotkania Integracyjne, czyli wieczorki taneczne, w których uczestniczy zwykle ok. 200 osób. Odbývają się one na salach gimnastycznych w milanowskich szkołach. Jest muzyka na żywo, bufet a cena biletu jest zawsze bardzo przystępna. Seniorzy potrafią się bawić i korzystać z każdej kierowanej do tej grupy oferty wsparcia.

3.2.7. Związek Zawodowy Nauczycieli – Emerytów i Rencistów MILAN w Milanówku

Związek Zawodowy – Emerytów i Rencistów MILAN w Milanówku powstał na bazie osobowej byłej sekcji emerytów i rencistów Związku Nauczycielstwa Polskiego, działającej w Milanówku. Jako samodzielna organizacja działa od 12 maja 2004 roku. Siedziba związku mieści się w budynku Niepublicznego Przedszkola w Milanówku przy ulicy Wspólnej 18. Związek posiada osobowość prawną i zrzesza nauczycieli – emerytów i rencistów, byłych pracowników szkół i placówek wychowawczych zamieszkujących w Milanówku. Działamy w oparciu o rejestrację w Sądzie Rejonowym w Warszawie. Nr KRS 0000211905.

Głównymi celami organizacji są:

- ochrona warunków socjalnych, kulturalnych i wypoczynku członków związku w ramach obowiązującego prawa,
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowym naliczaniem i wykorzystaniem świadczeń socjalnych należnych byłym pracownikom oświaty i wychowania, członkom naszego związku,
- organizowanie czasu wolnego, dostępu do kultury i czynnego udziału w życiu społeczności lokalnej.

Zadania swoje Związek realizuje poprzez partnerskie współdziałanie z władzami samorządowymi Milanówka. Związek jest małą i samodzielną organizacją. W skład Związku wchodzi aktualnie 18 członków. Ze względów demograficznych członków Związku stale ubywa. Są to głównie osoby w podeszłym wieku, które wychowały co najmniej dwa pokolenia młodzieży szkolnej. Budżet Związku jest niewielki i składa się wyłącznie ze składek członkowskich. Członkowie Związku utrzymują stałe kontakty o charakterze wspierającym. Kilka razy w roku Związek organizuje spotkania wspierająco-integracyjne. Członkowie Związku monitorują sprawy funduszu socjalnego, należnego z mocy ustawy nauczycielom emerytom, przy rozprawdaniu którego, od kilku lat uwzględniane są zgłaszane postulaty. W miarę możliwości członkowie Związku biorą udział w uroczystościach państwowych i kulturalnych organizowanych przez władze samorządowe.

3.3. Formy wsparcia dla seniorów: programy zdrowotne i projekty socjalne dla seniorów

3.3.1. Opieka zdrowotna nad osobami starszymi w Milanówku.

Wśród dolegliwości, z którymi borykają się osoby starsze, przeważają choroby somatyczne, schorzenia neurologiczne, kardiologiczne, pulmonologiczne, urologiczne, narządu ruchu,

wzroku, słuchu. Często występuje sprzężenie wielu schorzeń i ich przewlekły charakter. Skala schorzeń narządu ruchu u osób powyżej 60 r. ż. jest wyraźnie mniejsza w stosunku do ogólnej populacji i wynosi 10-20%, zaś zaburzenia psychiczne dotyczą szacunkowo ok. 5 – 10% populacji osób starszych. Pomimo wielu dolegliwości, jakie występują u osób starszych około 90% seniorów objętych wsparciem to osoby, z którymi można swobodnie nawiązać kontakt słowny oraz osoby sprawne fizycznie w stopniu umożliwiającym samodzielne funkcjonowanie. System opieki zdrowotnej nad osobami starszymi w Milanówku nie różni się od ogólnych tendencji w Polsce i niestety nie jest dostosowany do potrzeb tej grupy społecznej. Szczególnym problemem jest deficyt specjalistów z dziedziny geriatry oraz innych profesjonalistów sprawujących opiekę nad osobami w wieku późno dojrzałym. Aktualnie umowy na usługi **w zakresie geriatry** z Mazowieckim OW NFZ realizowane są dla mieszkańców Milanówka (w tym dla osób powyżej 60 r.ż.) przez 16 oddziałów Samodzielnego Publicznego Specjalistycznego Szpitala Zachodniego im. św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim, w tym przez Pododdział Geriatryczny na 12 łóżek. Usługi medyczne na Poddziale Geriatrycznym świadczy 2 lekarzy specjalistów geriatrów. Z informacji zawartych w potencjale świadczeniodawców wynika, iż na terenie miasta Milanówka w trzech Niepublicznych Zakładach Opieki Zdrowotnej: Biowena, Milamed i Awamed, świadczących **ogólne usługi medyczne w systemie ambulatoryjnym** (wszystkie specjalności) na podstawie kontraktów zawartych z NFZ, pracuje 35 lekarzy specjalistów różnych specjalności świadczących usługi medyczne także seniorom. Żadna z wymienionych placówek nie oferuje usług medycznych geriatrycznych. Zważywszy na ograniczony dostęp do usług zdrowotnych mieszkańców Milanówka, wynikający z trudnej sytuacji prawno-ekonomicznej polskiej służby zdrowia, samorząd lokalny podejmuje doraźne działania mające na celu podniesienie jakości usług zdrowotnych, poprzez finansowanie w ramach własnego budżetu niektórych programów zdrowotnych. Poniższa tabela przedstawia zestawienie takich programów zdrowotnych dedykowanych seniorom i osobom niepełnosprawnym realizowanych w latach 2014-2014 .

Tabela 6: Programy zdrowotne dedykowane seniorom realizowane w Mieście Milanówek w latach 2014-2017

NAZWA PROGRAMU	CEL PROGRAMU	REZULTATY	LICZBA UCZESTNIKÓW
Szczepienia ochronne przeciw grypie dla osób w wieku 65 lat i starszych zameldowanych w Milanówku	Zapobieganie zachorowaniom na gripę poprzez szczepienia	Zmniejszenie zachorowalności na gripę	333
Wczesne wykrywanie i profilaktyka chorób układu krążenia u osób w wieku 30 - 60 lat zameldowanych w Milanówku	Zmniejszenie zachorowalności na choroby układu krążenia	wczesna identyfikacja osób z podwyższonym ryzykiem chorób układu krążenia, promocja zdrowego stylu życia: niepalenia, prawidłowego odżywiania się, aktywności fizycznej, obniżenie zachorowalności na choroby układu krążenia	16
Zdążyć przed rakiem, czyli od samobadania piersi do mammografii	Wczesna wykrywalność nowotworów złośliwych u kobiet	Wczesna wykrywalność nowotworów, większe szanse na wyleczenie. Zwiększenie świadomości wśród kobiet do wykonywania badań i samokontroli	5

Usługi rehabilitacyjne dla mieszkańców Milanówka	Leczenie chorób i urazów	Poprawa stanu zdrowia i kondycji fizycznej mieszkańców	701
Program profilaktyki raka piersi	Wczesna wykrywalność nowotworów złośliwych u kobiet	Przebadanie kobiet będących w grupie ryzyka, zwiększenie szans na wczesne wykrycie nowotworu oraz zwiększone szanse na wyleczenie	487 (kobiety 50-69 lat)
Program profilaktyki raka szyjki macicy	Wczesna wykrywalność nowotworów złośliwych u kobiet	Przebadanie kobiet będących w grupie ryzyka, zwiększenie szans na wczesne wykrycie nowotworu oraz zwiększone szanse na wyleczenie	263 (kobiety 25 -59lat)
Wczesne wykrywanie i profilaktyka chorób układu krążenia u osób w wieku 30 - 60 lat zameldowanych w Milanówku	Zmniejszenie zachorowalności na choroby układu krążenia	wczesna identyfikacja osób z podwyższonym ryzykiem chorób układu krążenia, promocja zdrowego stylu życia: niepalenia, prawidłowego odżywiania się, aktywności fizycznej, obniżenie zachorowalności na choroby układu krążenia	119
Szczepienia ochronne przeciw grypie dla osób w wieku 65 lat i starszych zameldowanych w Milanówku	Zapobieganie zachorowaniom na grypę poprzez szczepienia	Zmniejszenie zachorowalności na grypę	322
Szczepienia ochronne przeciw grypie dla osób w wieku 65 lat i starszych zameldowanych w Milanówku	Zapobieganie zachorowaniom na grypę poprzez szczepienia	Zmniejszenie zachorowalności na grypę	350
Szczepienia ochronne przeciw grypie dla osób w wieku 65 lat i starszych zameldowanych w Milanówku	Zapobieganie zachorowaniom na grypę poprzez szczepienia	Zmniejszenie zachorowalności na grypę	240

Źródło: Dane Urzędu Miasta Milanówek

W opiece zdrowotnej nad osobami w wieku senioralnym ważną rolę pełni **Poradnia Zdrowia Psychicznego (PZP)**. Starsi mieszkańcy Milanówka z porad medycznych w systemie ambulatoryjnym korzystają w Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej PZP w Grodzisku Mazowieckim, który oferuje specjalistyczną pomoc psychiatryczną, psychologiczną i terapeutyczną (wyłącznie w zakresie psychiatryczno-psychologicznym - nie zajmuje się terapią uzależnień). Głównym celem oferty PZP jest złagodzenie i stopniowe eliminowanie cierpienia psychicznego. W kolumnach zaznaczonych kolorem niebieskim wyszczególniono liczbę pacjentów, w której znajdują się osoby w wieku senioralnym także mieszkańcy Milanówka.

Tabela 7. Lecznictwo psychiatryczne ambulatoryjne mieszkańców Powiatu Grodzkiego w roku 2017.

Wyszczególnienie	Leczeni		w tym: leczeni ogółem w wieku lat				z kolumny 1 leczeni po raz pierwszy w życiu		w tym: leczeni po raz pierwszy w życiu w wieku lat			
	Ogółem	w tym: mężczyźni	0-18	19-29	30-64	65 i więcej	Ogółem	w tym mężczyzn	0-18	19-29	30-64	65 i więcej
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ogółem z zaburzeniami psychicznymi (suma wierszy 2-16)	1743	549	11	139	1181	93	749	213	6	164	343	236
zaburzenia organiczne (F00 - 09)	316	139	-	1	149	166	78	23	2	11	18	47
Schizofrenia (F20)	189	90	-	10	153	26	29	9	-	7	18	4
Zaburzenia schizotypowe: schizoafektywne i urojeniowe /bez schizofrenii/(F21-F29)	33	12	-	-	21	12	7	3	-	-	6	1
Epizody afektywne (F30-F32)	53	9	3	6	33	11	31	12	1	5	24	1
Depresje nawracające i zaburzenia dwubiegunowe (F31 i F33)	376	70	1	15	269	91	35	9	-	3	23	9
Inne zaburzenia nastroju (afektywne) (F34-F39)	47	7	-	2	39	6	12	3	-	-	8	4
Zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne (F40- F48)	436	86	1	47	332	56	241	76	-	12	202	27
Zespoły behawioralne związane z zaburzeniami odżywiania(F50)	3	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Inne zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi (F51-F59)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych (F60-F69)	15	8	-	4	11	-	7	3	-	1	4	2
Upośledzenie umysłowe (F70-F79)	65	36	1	15	45	4	12	4	-	4	6	2
Całościowe zaburzenia rozwojowe (F84)	6	4	1	4	1	-	1	1	1	-	-	-
Pozostałe zaburzenia rozwoju psychicznego (F80-F83, F88, F89)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym (F90-F98)	4	3	-	1	2	1	3	-	-	-	3	-
Nieokreślone zaburzenia psychiczne (F99)	188	77	5	32	115	36	293	87	2	31	48	6
Wyszczególnienie	Leczeni		w tym: leczeni ogółem w wieku lat				z kolumny 1 leczeni po raz pierwszy w życiu		w tym: leczeni po raz pierwszy w życiu w wieku lat			
	Ogółem	w tym: mężczyźni	0-18	19-29	30-64	65 i więcej	Ogółem	w tym mężczyzn	0-18	19-29	30-64	65 i więcej
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	mężczyźni		9	47	424	89			3	4	198	8

z wiersza	osoby zamieszkałe na wsi	561	191	12	53	412	84	141	79	7	19	91	24
1	opieka czynna	213	89	-	12	174	27	8	3	-	1	5	2

Źródło: Dane Poradni Zdrowia Psychicznego w Grodzisku Mazowieckim

W ramach opieki zdrowotnej nad seniorami i osobami starszymi ważną rolę spełnia również **zakład opiekuńczo-leczniczy (ZOL)**. Pobyt w zakładzie opiekuńczo-leczniczym finansowany jest przez NFZ i pacjenta, który ponosi koszty wyżywienia i zakwaterowania. Wysokość odpłatności oraz szczegółowe zasady dotyczące kierowania pacjentów do Zakładu określa Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 30 grudnia 1998 roku Dz. U. Nr 16. ZOL funkcjonują w formie stacjonarnych oddziałów zapewniających całodobową opiekę osobom niewymagającym hospitalizacji, a których stan zdrowia i stopień niepełnosprawności nie pozwala na przebywanie w swoim środowisku domowym. Ich celem jest poprawa zdrowia, zapobieganie powikłaniom wynikającym z procesu chorobowego i unieruchomienia, aktywizacja i usprawnienie ruchowe, zapewnienie bezpieczeństwa i opieki. Zakłady udzielają całodobowych świadczeń zdrowotnych, które obejmują swoim zakresem pielęgnację i rehabilitację osób niewymagających hospitalizacji oraz zapewniają produkty lecznicze, materiały medyczne, pomieszczenie i wyżywienie odpowiednie do stanu zdrowia, a także opiekę w czasie organizowanych zajęć kulturalno – rekreacyjnych.

3.3.2. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności działa przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim i spełnia istotną rolę w ustalaniu faktycznego stanu zdrowia człowieka w zakresie jego funkcjonowania społeczno – zawodowego, także w wieku podeszłym. Podstawowym zadaniem systemu orzecznictwa o niepełnosprawności jest ustalanie, na podstawie ocen wystawionych przez lekarza i ocen specjalisty, ograniczeń zdolności do samodzielnego funkcjonowania w różnorodnych sferach życia związanych z aktywnością człowieka oraz ustalenie możliwości korzystania z różnych ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym na podstawie przepisów prawa. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności wydaje orzeczenia o niepełnosprawności dla osób, które nie ukończyły 16 roku życia oraz orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia. Wydaje również orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień dla osób posiadających orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy. Orzeczenie jest podstawą do wnioskowania o wydanie legitymacji dokumentującej status osoby niepełnosprawnej, a także karty parkingowej, gdy spełnione są przesłanki do jej wydania. Orzeczenie stanowi podstawę do przyznania różnego rodzaju ulgi uprawnień na podstawie odrębnych przepisów. Osoby z orzeczeniem mogą ubiegać się z NFZ o bezpłatne lub z dopłatą zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze, czy wnioskować w PCPR o dofinansowanie w zakup sprzętu, turnusów rehabilitacyjnych. Jeśli udokumentowane wydatki nie zostały sfinansowane w jakiegokolwiek formie można odliczyć je od podatku dochodowego. Wydatki takie jak adaptacja mieszkań czy przystosowanie samochodu do potrzeb niepełnosprawności, zakup sprzętu rehabilitacyjnego, odpłatność za pobyt na leczeniu uzdrowiskowym, w zakładach rehabilitacji czy opiekuńczo-leczniczych można odliczyć w całości. Natomiast odliczenia limitowane to dojazd na rehabilitację czy zakup leków niezbędnych do życia. Dodatkowo o pomoc pieniężną na zaspokojenie niezbędnych potrzeb wynikających z niepełnej sprawności można ubiegać się w Ośrodkach Pomocy Społecznej zgodnie z obowiązującymi przepisami. Osoby legitymujące się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, uprawnione są do bezpłatnych lub ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego np. PKP i PKS. Na podstawie statystyk Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności ustalono, że

w latach 2014 - 2017 wśród spośród milanowskich seniorów łącznie 321 osób miało orzeczonego stopień niepełnosprawności.

Poniższe tabele przedstawiają strukturę mieszkańców Powiatu Grodzkiego i Miasta Milanówek legitymujących się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności według stopnia niepełnosprawności, płci i wieku, w okresie 2014-2017 oraz strukturę wydanych tym osobom orzeczeń o stopniu niepełnosprawności.

Tabela 8. Struktura wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności mieszkańcom Milanówka powyżej 60 roku życia w latach 2014-2017 przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Grodzisku Mazowieckim według przyczyny niepełnosprawności

Przyczyna niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017
01- U upośledzenie umysłowe	0	0	0	0
02- P choroby psychiczne	3	4	4	5
03- L choroby laryngologiczne	5	3	2	4
04- O choroby narządu wzroku	4	7	3	0
05- R choroby narządu ruchu	48	58	33	25
06- E epilepsja	0	1	1	1
07- S choroby oddechowo- krążeniowe	39	36	13	17
08- T choroby układu trawiennego	9	5	4	4
09-M choroby układu moczowo- pęciowego	8	8	3	13
10 – N choroby neurologiczne	15	20	19	25
11 – I inne	13	10	7	10
12 - C całościowe zaburzenia rozwojowe	0	0	0	0
Razem	144	152	89	103

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Grodzisku Mazowieckim

Tabela 9. Struktura mieszkańców Milanówka legitymujących się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności według stopnia niepełnosprawności, płci i wieku, w okresie 2014-2017

Liczba dorosłych osób niepełnosprawnych, w tym:	Według stopnia niepełnosprawności (łącznie: znaczny, umiarkowany, lekki)	Kobiety	Mężczyźni	w tym: osoby w wieku 60 lat i więcej
Liczba osób z jednym symbolem niepełnosprawności	241	117	124	106
Liczba osób z dwoma symbolami niepełnosprawności	117	55	62	62
Liczba osób z trzema symbolami niepełnosprawności	22	10	12	14
RAZEM	321	182	198	182

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Grodzisku Mazowieckim

3.3.3. Ogólnopolska Karta Seniora

Inicjatorem przystąpienia Miasta Milanówek do programu Ogólnopolskiej Karty Seniora była Rada Seniorów, której wniosek o przystąpienie do programu otrzymał pozytywną opinię Komisji Zdrowia i Pomocy Społecznej. W listopadzie 2017 roku Gmina Milanówek zawarła porozumienie ze Stowarzyszeniem MANKO prowadzącym program i do chwili obecnej wydano Milanowskim seniorom już ok. 100 takich Karty Seniora, które uprawniają do korzystania z pakietu zniżek i promocji na usługi i towary w sklepach, firmach i instytucjach na terenie całej Polski. Wiele ciekawych zniżek jest dostępnych na terenie Warszawy. Z Kartą Seniora można uzyskać m.in. tańszy bilet np. na wybrane spektakle w Teatrze Dramatycznym, wstęp wolny na wystawy w Muzeum Sztuki Nowoczesnej, zniżkę w Pijalniach Czekolady Wedel, zniżkę na kursy językowe w Szkołach Językowych EMPIK i wiele innych. Kartę Seniora można wyrobić w Ośrodku Pomocy Społecznej w Milanówku mieszczącym się przy ul. Herberta 41/dawana Fiderkiewicza 41. Wszystkie rodzaje zniżek można sprawdzić wchodząc na stronę internetową glosseniora.pl w zakładkę: Ogólnopolska Karta Seniora i dalej klikając w: „Zobacz listę firm”.

3.3.4. Milanowska Szkoła Aktywnego Seniora

Projekt socjalny to zespół działań mających na celu poprawę sytuacji życiowej osób, rodzin, grup zagrożonych ubóstwem, marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Jest skutecznym narzędziem realizacji pracy socjalnej grupą i środowiskiem. Problemy seniorów oraz osób niepełnosprawnych w Milanówku stanowią priorytet realizacji projektów socjalnych realizowanych w Ośrodku Pomocy Społecznej w 2017r. Praca socjalna z wykorzystaniem projektu socjalnego stanowi odpowiedź na wyzwania jakie stawiają przed pracownikami socjalnymi procesy demograficzne i społeczne. Celem głównym jest tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu seniorów i osób niepełnosprawnych. Realizowane w projekcie socjalnym działania opierają się na czterech priorytetach: edukacja, aktywność społeczna, partycypacja społeczna i usługi społeczne dla seniorów w wieku 60+.

Od października 2017 w Ośrodku Pomocy Społecznej w ramach środowiskowej pracy socjalnej jest realizowany projekt socjalny pt. „Milanowska Szkoła Aktywnego Seniora”, w ramach której prowadzone były zajęcia dydaktyczne nauki języka angielskiego oraz zajęcia ruchowe. Łącznie z zajęć skierowanych do seniorów skorzystało dotychczas 85 mieszkańców Milanówka powyżej 60 roku życia.

Zajęcia dydaktyczne polegające na nauce języka angielskiego. Zajęcia te prowadzi pracownik socjalny. Podczas spotkań językowych Seniorzy mają możliwość nauki języka angielskiego (1 grupa poziom podstawowy oraz 2 grupy średnio zaawansowane). Wszystkie zajęcia w grupach są prowadzone w oparciu o materiały dobrane w taki sposób, aby Seniorzy mogli identyfikować się z poruszonymi zagadnieniami, a nawet decydować o ich przydatności. Tempo realizacji materiału zależy od możliwości grupy, a atrakcyjność zajęć podnosi wykorzystywanie pomocy naukowych (zaadaptowane teksty, nagrania audio, etc.). Ogromne znaczenia ma również życzliwa atmosfera panująca na zajęciach; chęć uczenia się dla własnej przyjemności i płynące z nauki korzyści są najlepszą motywacją, a brak presji egzaminacyjnej sprzyja współpracy i umożliwia bezstresowe podejście do uczenia się.

Zajęcia ruchowe. Obejmują zakres rozwoju ruchowego odbywają się 3 razy w tygodniu po 2 godziny zegarowe (łącznie 4 grupy ćwiczeniowe), w których udział dotychczas wzięło 68 seniorów. Zajęcia ruchowe dla seniorów prowadzone są w przyjaznej, miłej atmosferze pod okiem wykwalifikowanej rehabilitantki. Poziom i zakres ćwiczeń uzależniony jest od stanu zdrowia oraz samopoczucia uczestników. Zajęcia obejmują m.in.: ćwiczenia wzmacniające

kręgosłup, ćwiczenia wzmacniające wszystkie mięśnie, ćwiczenia. Zajęcia te cieszą się dużym zainteresowaniem wśród milanowskich Seniorów.

Aktywizacja i integracja. Ma na celu organizowanie spotkań okolicznościowych np. spotkanie wigilijne) oraz integracyjnych (jak wycieczki edukacyjno-integracyjne).

Poradnictwo socjalne. Seniorzy uczestniczący w grupach wsparcia pozostają w stałym kontakcie z pracownikiem socjalnym, który udziela porad o uprawnieniach związanych m.in. z niepełnosprawnością.

Rezultaty środowiskowej pracy socjalnej osiągnięte przy realizacji projektu socjalnego są nieocenione, bowiem umożliwiają seniorom: dostęp do miejsca przyjaznego Seniorom, zwiększenie dostępu do zajęć ruchowych i edukacyjnych dla Seniorów na terenie gminy Milanówek, poprawę kondycji fizycznej osób uczestniczących w zajęciach ruchowych, poprawę aktywności intelektualnej osób uczestniczących w zajęciach językowych, zwiększenie zaangażowania Seniorów w podejmowaniu różnych form aktywności i rozwój kontaktów społecznych wśród osób 60+, zwiększenie świadomości i aktywności społecznej uczestników grupy, poprawa funkcjonowania społecznego poprzez udzielanie poradnictwa socjalnego, poprawa jakości życia seniorów na terenie gminy Milanówek.

3.3.5. Usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze są zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Specjalistyczne usługi opiekuńcze swoim zakresem obejmują takie obszary funkcjonowania, jak: uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, interwencje i pomoc w życiu w rodzinie, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, pielęgnację, rehabilitację fizyczną i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu, pomoc mieszkaniową, zapewnienie dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych. W tym w szczególności: monitorowanie stanu zdrowia oraz wspieranie psychologiczno-terapeutyczne, motywowanie do aktywności, samoobsługi i podejmowania kontaktów społecznych, motywowanie do korzystania z dostępnych form wsparcia np. ośrodka wsparcia dziennego, oddziału leczenia dziennego, trenowanie umiejętności zadaniowych i interpersonalnych, kształtowanie właściwych relacji i aktywizacja społeczna. O pomoc w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych może wystąpić osoba zainteresowana, członek jej rodziny, lekarz prowadzący, a także inna osoba lub instytucja, która uzna, że należy rozważyć udzielenie pomocy w takiej formie. Jak Mieszkańcy Milanówka korzystają z tych formy wsparcia, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Struktura osób w wieku po 60-tym roku życia korzystających z usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych usprawniających i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2014-2017.

	2014	2015	2016	2017

Rodzaj usług	Ogółem	K	M	Ogółem	K	M	Ogółem	K	M	Ogółem	K	M
Usługi opiekuńcze (gospodarcze i pielęgnacyjne)	78	59	19	63	44	19	63	44	19	61	40	21
Specjalistyczne usługi opiekuńcze usprawniające	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57	39	18
Specjalistyczne usługi opiek. dla osób z zaburz. psych.	2	1	1	4	3	1	5	4	1	7	6	1
Razem	80	60	20	67	47	20	68	48	20	125	85	40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanówku

Osobie wymagającej całodobowo opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Procedura kierowania i umieszczenia w domu pomocy społecznej została określona w *Rozdziale 2 – Domy Pomocy, Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej*. Instytucje stałego pobytu dla osób starszych. Domy pomocy społecznej (DPS), zależnie od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na 7 podstawowych typów. Mieszkańcy Milanówka przebywają w niektórych z nich, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11: Struktura osób w wieku po 60-tym roku życia (mieszkańców Milanówka) przebywających w domach pomocy społecznej w latach 2014 -2017

Nazwa	Liczba osób			
	2014	2015	2016	2017
Dom Pomocy Społecznej				
Razem	21	18	23	28

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanówku

Tabela 12: Struktura wydatków ponoszonych przez Miasto Milanówek na opłacenie pobytu mieszkańców Milanówka po 60-tym roku życia przebywających w domach pomocy społecznej w latach 2010-2017

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kwota wydatków (ogółem w zł)	338 139	340 095	369 337	379 534	401 062	448 651	602 172	757 605
Liczba osób przebywających do DPS	19	17	19	18	21	18	23	28
Średni roczny koszt pobytu jednego mieszkańca w DPS (w zł)	17 797	20 006	19 439	21 005	19 098	24 925	26 181	27 057
Średni miesięczny koszt pobytu jednego mieszkańca w DPS (w zł)	1 483,00	1 667,00	1 620,00	1 750,00	1 591,00	2 077,00	2 182,00	2 255,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanówku

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, koszty utrzymania mieszkańca w domu pomocy społecznej finansowanym ze środków budżetu państwa ustala Starosta Powiatu na terenie, którego funkcjonuje DPS. Jak wynika z powyższych statystyk koszty te mają tendencję wzrostową. Wzrost miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca Milanówka skierowanego do DPS w okresie od 2010 do 2017 roku wyniósł o 772,00 zł, co przy jednoczesnym starzeniu się społeczeństwa powoduje również wzrost liczby osób korzystających z tej formy wsparcia, a w konsekwencji wzrastającą kwotę środków finansowych, jaką samorząd jest zobowiązany zapewnić na opłaty za pobyt w DPS swoich mieszkańców. Ta forma opieki zdaje się być bardzo kosztowna dla każdego samorządu. Zatem, co zamiast domów pomocy społecznej?

W udzielaniu wsparcia osobom starszym wymagającym opieki i pomocy gminy mogą korzystać – zgodnie z ustawą o pomocy społecznej – z szerokiego wachlarza możliwości: poczynając od usług opiekuńczych i specjalistycznych usług świadczonych w warunkach domowych, przez różne formy wsparcia dziennego i środowiskowego, po opiekę całodobową, w domach pomocy społecznej czy rodzinnych domach pomocy. możliwości te nie są optymalnie i równomiernie wykorzystane, a przebadane samorządy stosowały (zazwyczaj prawidłowo) przede wszystkim najbardziej typowe formy pomocy, czyli usługi opiekuńcze oraz opiekę w ramach domów pomocy społecznej. W Milanówku nie wykorzystywano dotychczas innych form wsparcia, takich jak: ośrodki wsparcia dziennego, mieszkania chronione lub wspomagane, środowiskowe domy samopomocy. Warto dodać, na przykładzie samorządów, które stosują już powyższe formy wsparcia dla seniorów, że koszty środowiskowych form wsparcia okazują się zdecydowanie niższe dla samorządów niż finansowanie pobytu swoich mieszkańców w tradycyjnych domach pomocy społecznej. Powyższe potwierdza również Najwyższa Izba Kontroli. Jedną z istotnych ofert wsparcia seniorów jest aktualnie realizowany rządowy program Senior+, który zdobywa uznanie jako pozytywny bodziec rozwoju wsparcia środowiskowego dla seniorów. Wychodząc naprzeciw rosnącym potrzebom, podjęto działania zmierzające do uruchomienia takiej placówki również w Milanówku. Wszystkie działania podejmowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej służące budowaniu oparcia społecznego dla osób potrzebujących ukierunkowane m.in. na współpracę

z innymi instytucjami (w tym z służbą zdrowia, strażą miejską, policją, prokuraturą, sądami), organizacjami pozarządowymi, środowiskiem lokalnym, a także z rodzinami osób starszych w zakresie aktywizacji, jak też usprawniania funkcjonowania osoby starszej oraz chorej w środowisku.

3.4. Analiza strategiczna czynników ryzyka w realizacji Programu.

Czynniki ryzyka dla realizacji Programu przedstawiono za pomocą analizy strategicznej SWOT (metody identyfikacji kategorii słabych i silnych stron oraz szans i zagrożeń). Głównym celem analizy SWOT jest określenie aktualnej i perspektywicznej pozycji niniejszego Programu oraz prognoza strategii postępowania w zakresie realizacji jego celów. Zakres rodzajowy czynników, które mają wpływ na przedmiot analizy obejmuje czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, pozytywne i negatywne. Skuteczna ich identyfikacja jest podstawą do przedstawienia harmonogramu działań w Programie.

Tabela 13: Analiza SWOT w zakresie postaw seniorów i otoczenia mających wpływ na realizację Programu

Czynniki wewnętrzne pozytywne	Czynniki zewnętrzne negatywne
Mocne strony (możliwości)	Słabe strony (deficyty)
<p>Wzrost długości życia. Sprawność fizyczna i intelektualna. Koncentrowanie zainteresowań związanych z tematyką religijną, Udzielanie się w organizacjach przykościelnych, Zorientowanie w sytuacji społecznej kraju i świata. Skupianie swojej troski na opiece nad zwierzętami, które są niekiedy traktowane jak najbliższa osoba. Utrzymywanie kontaktów z sąsiadami, uczestniczenie w wydarzeniach kulturalnych koncertach, wystawach i przedstawieniach organizowanych przez parafie, domy kultury i inne instytucje. Zainteresowanie sprawami osiedla i osób współzamieszkałych, Dbałość o własne otoczenie, Chęć pomagania sobie nawzajem i korzystania z pomocy sąsiedzkiej. Komunikatywność, aktywność towarzyska, Gotowość do korzystania ze zorganizowanych form wsparcia np. Kluby Seniora, Uniwersytet Trzeciego Wieku, innych ofert wsparcia, przez co istotnie poszerzają swoje zainteresowania. Pozytywne postrzeganie przydatności zajęć muzycznych, tanecznych, intelektualnych (zajęcia usprawniające umysł), manualno-plastycznych, ruchowych, wokalnych, edukacyjnych i integracyjnych</p>	<p>Strach o bezpieczeństwo własne, spowodowany m.in. brakiem sprawności, poczuciem bezpieczeństwa na ulicy, niechęcią do wyjścia z domu, Brak akceptacji ze strony rodziny, Zniechęcenie i brak motywacji do zmian, brak wiary we własne możliwości, Ograniczenia zdrowotne, Postawa roszczeniowa, Nieśmiałość, Poczucie niezrozumienia, izolacji, Frustracja spowodowana trudną sytuacją ekonomiczną, Brak umiejętności organizowania czasu wolnego, Brak pomysłów na aktywne spędzanie czasu wolnego, Brak wiedzy na temat aktualnych imprez kulturalnych na terenie dzielnicy, Brak aktywności w celu uzyskania informacji na temat aktualnych imprez Brak aktywności w celu uzyskania informacji na temat instytucji i organizacji działających na rzecz seniorów, Nawyki i przyzwyczajenia (np. spędzanie czasu przed telewizorem), Ograniczenia psychofizyczne, problemy z akceptacją starości i postępującymi ograniczeniami funkcjonalnymi, Problemy psychologiczne takie jak: niechęć do zmian, wycofanie, bierność, zamknięta postawa,</p>

	<p>Bariery komunikacyjne – ograniczenia w komunikowaniu się (zaburzenia mowy, słuchu, wzroku, pamięci), Zły stan zdrowia, niepełnosprawność, Frustracja, zniechęcenie spowodowane trudną sytuacją finansową, Trudności w zakresie komunikacji interpersonalnej (zaburzenia mowy, wzroku, słuchu, pamięci), Poczucie odosobnienia, izolacji, niezrozumienia, Bierność, apatia, wycofanie, Brak motywacji oraz chęci zmian. Brak dostatecznej infrastruktury wsparcia dla seniorów</p>
Czynniki zewnętrzne pozytywne	Czynniki zewnętrzne negatywne
szanse	zagrożenia
<p>Uproszczenie procedury dostępu do specjalistycznej opieki zdrowotnej, rehabilitacji. Dostosowanie mieszkań do potrzeb ludzi starszych i sprawności ruchowej oraz likwidacja barier architektonicznych w instytucjach i urzędach,-= Większa dostępność do ortopedycznego oprzyrządowania pomocniczego i stałego (sprzęt rehabilitacyjny, materace przeciwoleżynowe itp.), Modyfikowanie dziennych form wsparcia do zidentyfikowanych potrzeb seniorów, Możliwość dostępu do korzystania z kursów, komputerów, Internetu, Tanie oferty kulturalne dla seniorów (tj. tańsze bilety do kina, teatru), Zwiększenie kontaktów z osobami młodszymi (integracja międzypokoleniowa) Poprawa warunków mieszkaniowych dostosowanych do potrzeb i niepełnosprawności, Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, Zapewnienie tanich obiadów, Potrzeba zakupu tanich leków, Potrzeba korzystania z ulg na usługi (kosmetyczne, fryzjerskie pralnicze, zdrowotne rehabilitacyjne itp.) Potrzeba kontaktów społecznych – rodzinnych, koleżeńskich, sąsiedzkich, Potrzeba wykonywania społecznie użytecznych działań, aktywności, integracji ze środowiskiem, Potrzeba samodzielności, bycia potrzebnym, życzliwości, zrozumienia, Większy szacunek od osób młodych, Większe zainteresowanie od osób bliskich, utrzymaniem więzi z rodziną,</p>	<p>Starzenie się społeczeństwa, Bariery architektoniczne w mieszkaniach oraz budynkach użyteczności publicznej (brak wind, stare, strome schody, ciemne klatki schodowe, wysokie piętra, ciemne pomieszczenia, wysokie krawężniki), Bariery transportowe, w tym utrudnienia w korzystaniu z przystanków komunikacji miejskiej, w szczególności nieczytelne (zbyt mała czcionka) rozkłady jazdy, Brak poczucia bezpieczeństwa na ulicach, Dysonans międzypokoleniowy (różnica poglądów, wartości, sposobów rozwiązywania problemów, odpowiedzialności, postaw, sposobu bycia, kultury, podejścia do tradycji, zdarzeń historycznych). Negatywny stereotyp starości charakteryzujący współczesne społeczeństwo, Ograniczony dostęp do nowoczesnych technologii (dostęp do informacji, obsługa komputera, Internetu, bankomatu, kart płatniczych), Trudności komunikacyjne w urzędach (zbyt mała czcionka na drukach, zawile procedury, odsyłanie do stron internetowych). Trudna sytuacja finansowa i niskie świadczenia emerytalne. Niewystarczająco dobre doświadczenia i przyzwyczajenia oraz bierny styl życia seniorów, poziom wykształcenia i brak zainteresowań oraz preferowanych form aktywności podejmowanych we wcześniejszym okresie swojego życia.</p>

<p>Potrzeby w zakresie dostosowywania miejsc użyteczności publicznej do ich możliwości psychomotorycznych, Potrzeba poczucia własnej wartości, szacunku i przydatności, integracja społeczną seniorów w życiu społecznym, Promocja działań akcentujących solidarność międzypokoleniową, Organizacja wszechstronnego wsparcia społecznego ludzi starszych w środowisku zamieszkania, Rozwój wolontariatu na rzecz osób starszych, Potrzeba przynależności do grupy, bycia we wspólnocie, Potrzeba integracji ze środowiskiem lokalnym, Rozwijanie form rekreacyjnych dla seniorów (ławki, „siłownie pod chmurką dla seniorów”),</p>	
--	--

4. Harmonogram działań w Programie.

Obszar I: Zdrowie i profilaktyka zdrowotna

Cel strategiczny: Tworzenie optymalnych warunków ukierunkowanych na utrzymanie i poprawę zdrowia seniorów.

Cel szczegółowy 1: Wspieranie działań w ramach usług opiekuńczych i profilaktyki zdrowotnej seniorów

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
1.	Zwiększenie dostępu do leczenia, opieki, rehabilitacji medycznej i usług opiekuńczych	tworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, realizacja programów zdrowotnych, realizacja usług opiekuńczych	Realizacja ciągła	UM, OPS, NFZ	Liczba programów Liczba usług Liczba osób
2.	Podjęcie działań na rzecz zwiększenia publicznego finansowania leczenia, diagnostyki i rehabilitacji osób w wieku senioralnym.	Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację programów diagnostycznych, leczniczych i profilaktycznych dla seniorów	Realizacja cykliczna	UM, NFZ, EFS	Kwota środków Źródła i sposoby pozyskiwania
3.	Dostosowanie usług społecznych i zdrowotnych do potrzeb osób starszych	Diagnoza potrzeb seniorów dostosowanie usług	Realizacja ciągła	UM, OPS, NFZ	Liczba osób, Liczba programów Rodzaje działań

Cel szczegółowy 2: Utrzymanie sprawności fizycznej, psychicznej i zdrowotnej seniorów

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
1.	Propagowanie zdrowego stylu życia w wieku senioralnym	Rozwój edukacji prozdrowotnej – promocja zdrowego stylu życia (prawidłowe żywienie, aktywność fizyczna, profilaktyka chorób wieku starszego, zdrowie psychiczne) Prowadzenie i wspieranie edukacji dotyczącej różnorodnych prozdrowotnych form aktywności Organizowanie spotkań, warsztatów podnoszących wiedzę seniorów na temat zdrowego stylu życia, konieczności dbania o zdrowie, racjonalne odżywianie itp.	Realizacja ciągła	NFZ,UM,	Liczba osób Liczba projektów
2.	Podjęcie działań skierowanych na zwiększenie aktywności seniorów.	Prowadzenie badań profilaktycznych i realizowanie projektów i programów zdrowotnych.	Realizacja ciągła	OPS,UM,MCK, MBP	Liczba osób Liczba projektów
3.	Promowanie aktywności fizycznej osób starszych (z uwzględnieniem możliwości i ograniczeń seniorów)	Organizacja akcji informacyjnych dotyczących promocji zdrowia i profilaktyki chorób wieku dojrzałego Tworzenie miejsc rekreacji ruchowej dla seniorów	Realizacja cykliczna	OPS,UM	Liczba osób Liczba projektów

Obszar II: System wsparcia i organizowanie pomocy: infrastruktura i usługi socjalne

Cel strategiczny: Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych.

Cel szczegółowy 1: Wsparcie osób starszych w swoim środowisku.

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
1.	Podnoszenie jakości i dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych.	Bieżące diagnozowanie potrzeb i oczekiwań osób starszych w odniesieniu do	Realizacja ciągła	OPS, organizacje pozarządowe	Liczba osób Liczba projektów

		dostępności oferty usług wspierających; Rozszerzanie i modyfikowanie wachlarza świadczonych usług wspierających przez ośrodki wsparcia i inne instytucje w zależności od sygnalizowanych potrzeb seniorów			
2.	Wspieranie placówek wspomagających osoby starsze (ośrodki wsparcia dziennego, kluby seniora i inne).	Uwzględnianie potrzeb osób starszych w dokumentach strategicznych; Tworzenie nowych placówek oferujących usługi wspierające w ciągu dnia w odpowiedzi na rozpoznane potrzeby społeczności lokalnej (dienne domy pobytu, kluby dla seniorów, świetlice)	Realizacja ciągła	UM, organizacje pozarządowe, soby prawne	Liczba placówek Liczba osób
3.	Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym pozostającym w trudnej sytuacji materialnej.	Bieżące diagnozowanie potrzeb i oczekiwań osób starszych w odniesieniu do dostępności oferty pomocy oraz obowiązującego prawa	Realizacja cykliczna	OPS, organizacje pozarządowe, kościoły, związki wyznaniowe	Liczba osób Kwota środków
4.	Inicjowanie działań wspierających i samopomocowych – pomoc sąsiedzka, usługi sąsiedzkie, wolontariat.	Rozwój różnorodnych nowatorskich form wsparcia, pomocy i opieki mających na celu samodzielne funkcjonowanie seniorów , Rozwój różnorodnych form wsparcia i mieszkalnictwa dostosowanego dla potrzeb seniorów, w tym m.in. mieszkania chronione, mieszkania wspomagane	Realizacja ciągła	OPS, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, osoby fizyczne	Liczba projektów Liczba osób
5.	Podnoszenie jakości i dostosowywanie oferty usług społecznych służących wyrównywaniu szans i zapobieganiu wykluczeniu społecznemu seniorów oraz bezpieczeństwu społecznemu	Upowszechnianie informacji o dostępności do usług świadczonych na rzecz osób starszych przez instytucje i organizacje na terenie miasta Stałe doskonalenie poziomu i standardu usług socjalnych społecznemu Wdrażanie i upowszechnianie	Realizacja ciągła	OPS,UM, organizacje pozarządowe	Liczba projektów

		nowoczesnych technologii w realizacji usług społecznych, w tym usług teleopieki i teleinformatycznych			
6	Zapewnienie bezpieczeństwa osób starszych i przeciwdziałanie przemocy	Prowadzenie akcji informacyjnych służących zwiększeniu świadomości osób starszych na temat sytuacji przemocy oraz instytucji udzielających pomoc Organizowanie spotkań, prelekcji w celu nabycia umiejętności skutecznego reagowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa Zacieśnianie współpracy różnych instytucji w zakresie przeciwdziałania nieuczciwym praktykom wobec osób starszych Rozwój i wpieranie poradnictwa prawnego i konsumenckiego dla seniorów i ich rodzin	Realizacja ciągła	UM,OPS, Policja ,SM	Liczba interwencji Liczba osób

Cel szczegółowy 2: Rozwój systemu wsparcia i opieki nad osobami starszymi niemogącymi samodzielnie funkcjonować w swoim środowisku.

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
1.	Wspieranie różnych form aktywności społecznej seniorów	Rozwój wolontariatu międzypokoleniowego oraz senioralnego	Realizacja ciągła	OPS,UM, organizacje pozarządowe RMM,RS	Liczba projektów Liczba osób
2.	Tworzenie i wspieranie klubów seniora i ośrodków wsparcia dziennego dla seniorów	Zapewnienie miejsc w klubach dla seniorów, ośrodkach wsparcia dziennego i domach pomocy społecznej.	Realizacja ciągła	OPS,UM, organizacje pozarządowe RMM,RS	Liczba projektów Liczba osób
3.	Podnoszenie kwalifikacji pracowników pomocy społecznej w zakresie sposobów budowania oparcia społecznego dla seniorów.	Stałe doskonalenie kadr pomocy społecznej w zakresie potrzeb osób starszych i ich realizacji	Realizacja ciągła	OPS,UM	Liczba szkoleń Liczba osób
5.	Rozwój i podnoszenie poziomu systemu usług społecznych dla osób niemogących	Zwiększanie oferty usługowej w miejscu zamieszkania seniorów; Organizacja	Realizacja ciągła	OPS,UM, organizacje pozarządowe, kościoły,	Liczba projektów Liczba osób

	funkcjonować samodzielnie w środowisku	innowacyjnych usług dla mieszkańców		związki wyznaniowe	
--	--	-------------------------------------	--	--------------------	--

Cel szczegółowy 3: Rozwój systemu informacji i poradnictwa

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
1.	Koordinacja działań podejmowanych przez podmioty na rzecz seniorów poprzez rozwój współpracy	Utworzenie lokalnego systemu wsparcia i bazy danych o ofercie wsparcia dla seniorów	Realizacja ciągła	OPS UM	Liczba projektów Liczba osób
2.	Zwiększanie efektywności oddziaływań poprzez zacieśnienie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych w zakresie kultury, edukacji, sportu, dostępności, adaptacji przestrzeni itp.	Dostosowywanie oferty usług całodobowych do występujących potrzeb i zgłaszanego zapotrzebowania Podnoszenie standardów usług świadczonych w ośrodkach wsparcia dziennego i domach pomocy społecznej Tworzenie rodzinnych domów pomocy społecznej dla osób starszych Rozwój instytucji zapewniających całodobową opiekę osobom starszym	Realizacja ciągła	OPS,UM, organizacje pozarządowe RMM,RS	Liczba projektów Liczba osób Mierzenie rezultatów
3.	Rozpowszechnianie informacji o dostępności do usług świadczonych na rzecz osób starszych przez instytucje i organizacje (promocja).	Wspieranie rozwoju domowych usług opiekuńczych świadczonych przez osoby prawne prowadzące działalność w formie świadczeń opiekuńczych, w tym: przez podmioty ekonomii społecznej/organizacje obywatelskie realizujące zadania w typie działalności pożytku publicznego	Realizacja ciągła	UM,OPS organizacje pozarządowe	Liczba kampanii, akcji informacji Liczba osób

Cel szczegółowy 4: Zwiększenie roli organizacji pozarządowych i innych podmiotów w zakresie aktywizacji i świadczenia usług na rzecz osób starszych.

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
	Zlecenie organizacjom pozarządowym usług publicznych z zakresu	Tworzenie dogodnego klimatu do zakładania i prowadzenia	Realizacja cykliczna	UM, RMM	Liczba organizacji, konkursów

1.	pomocy społecznej w obszarze wsparcia milanowskich seniorów.	organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych; Zlecenie organizacjom pozarządowym usług publicznych z zakresu pomocy społecznej w obszarze wsparcia osób starszych			Liczba osób
2.	Rozszerzenie działań na rzecz seniorów poprzez włączanie podmiotów zajmujących się problematyką osób starszych.	Wspólnie realizowane przedsięwzięć z udziałem jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, instytucji kulturalnych, edukacyjnych, podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych, środowisk naukowych i mediów na poziomie lokalnym itd. Projekty i programy mające na celu partnerską współpracę różnych instytucji na rzecz i z udziałem seniorów Rozwój idei miejsc i inicjatyw przyjaznych seniorom	Realizacja cykliczna	UM,RMM,OPS	Liczba podmiotów Liczba osób
3.	Współpraca instytucji w zakresie tworzenia systemu wsparcia na rzecz osób starszych.	Utworzenie systemu rejestracji działań podejmowanych na rzecz seniorów przez poszczególne instytucje i organizacje Organizowanie konferencji, spotkań informacyjnych, akcji medialnych na temat podejmowanych działań w społecznościach lokalnych	Realizacja ciągła	OPS,UM, organizacje pozarządowe RMM,RS, kościoły, placówki oświatowe, placówki służby zdrowia	Liczba instytucji
4.	Aktywizacja obywatelska seniorów	Wspieranie działalności Rady Seniorów.	Realizacja ciągła	UM,RMM,RS	Liczba inicjatyw

Obszar III: Aktywność i udział seniorów w życiu społecznym.

Cel strategiczny: Rozwój aktywności społecznej, kulturalnej i zawodowej osób starszych

Cel szczegółowy 1: Wzrost aktywności osób starszych w życiu społecznym i kulturalnym

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
1.	Wspieranie podmiotów działających na rzecz aktywizacji osób starszych.	Zwiększanie oferty usług aktywizacyjnych, mających na celu rozwój zainteresowań środowiska seniorów ; Wspieranie istniejących i nowo powstających form aktywizacji osób starszych (kluby seniora, domy dziennego pobytu, koła hobbystyczne) Zwiększanie dostępności i dostosowywanie oferty kulturalnej do potrzeb seniorów Włączanie osób 60 + w działalność na rzecz innych, m.in. wolontarystyczną, obywatelską, sąsiedzką	Realizacja ciągła	UM,RMM, MBP	Liczba podmiotów
2.	Występowanie o środki na realizację programów i projektów w zakresie aktywizacji osób starszych.	Pozyskiwanie środków zewnętrznych na działania skierowane do seniorów	Realizacja cykliczna	OPS,UM, organizacje pozarządowe RMM,RS, kościoły, placówki oświatowe, placówki służby zdrowia	Liczba konkursów i złożonych wniosków
3.	Realizacja projektów i programów w zakresie aktywności społeczno-zawodowej seniorów	Realizacja inicjatyw służących zwiększeniu oferty edukacyjnej dla pracowników i poszukujących pracy osób starszych poprzez: doradztwo zawodowe i szkolenia Prowadzenie działań promujących zatrudnienie i aktywność zawodową osób starszych Współpraca z pracodawcami w zakresie promocji aktywizacji zawodowej osób starszych (targi pracy)	Realizacja cykliczna	OPS,UM, organizacje pozarządowe RMM,RS, kościoły, placówki oświatowe, placówki służby zdrowia	Liczba projektów Liczba osób

4.	Rozwój wolontariatu wśród osób starszych	Prowadzenie kampanii medialnych i akcji społecznych promujących aktywizację społeczną i wolontariat osób starszych	Realizacja ciągła	OPS, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe	Liczba wolontariuszy Liczba osób objętych wsparciem
5.	Wspieranie istniejących i inicjowanie nowych form aktywizacji osób starszych	Organizowanie szkoleń i instruktarzy przeciwdziałających wykluczeniu cyfrowemu, w tym informatycznych z zakresu obsługi komputera, korzystania z Internetu i bankowości elektronicznej Upowszechnienie wiedzy o dostępnej ofercie aktywizacyjnej dla osób 50 +	Realizacja ciągła	UM,RMM	Liczba nowych działań
6.	Promowanie w środowisku seniorów form aktywnego spędzania czasu wolnego (aktywizacja społeczna) i	Stałe dostosowanie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb seniorów – rozwój infrastruktury rekreacyjnej (zielone skwery, siłownie na świeżym powietrzu, doposażanie placów i ciągów komunikacyjnych w ławki, dostosowywanie infrastruktury usługowej Zwiększanie oferty usług rekreacyjnych dla seniorów, mających na celu rozwój zainteresowań	Realizacja ciągła	OPS,UM, organizacje pozarządowe RMM,RS, kościoły, placówki oświatowe, placówki służby zdrowia	Liczba spotkań, inicjatyw, osób
7.	Rozwój usług edukacyjnych adresowanych do osób starszych.	Tworzenie warunków do rozwoju kształcenia ustawicznego poprzez działalność uniwersytetów III wieku, akademii seniora itp. Sukcesywne zwiększanie dostępności placówek sportowo-rekreacyjnych dla potrzeb seniorów Rozwój oferty edukacyjnej osób starszych np. w obszarze zdrowia,	Realizacja ciągła	MCK,MBP, organizacje pozarządowe	Rodzaj usług, poziom usług Liczba osób

		kultury, edukacji, aktywności ,zawodowej i obywatelskiej, w zakresie nowych technologii itp.			
8.	Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej.	Promowanie twórczości artystycznej seniorów (festiwale, przeglądy, strony internetowe).	Realizacja ciągła	MCK,MBP, organizacje pozarządowe	Liczba imprez i spotkań Liczba osób

Cel szczegółowy 2: Promocja aktywności osób starszych

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
1.	Organizacja konkursów, konferencji, spotkań i innych wydarzeń prezentujących i promujących aktywność osób starszych.	Organizowanie kiermaszów, wystaw prac plastycznych i innych wytworzonych przez seniorów Umożliwienie prezentacji działalności artystycznej, twórczej i kulturalnej seniorów Współpraca z mediami w zakresie działań podejmowanych na rzecz osób starszych Prezentacja dobrych praktyk w dziedzinie aktywności osób starszych Opracowywanie i prowadzenie kampanii medialnych i akcji społecznych promujących wolontariat osób starszych. Działania promocyjne tj wydawanie publikacji, filmów, audycji itp. promujących aktywność i dobry wizerunek osób starszych Działania na rzecz promowania pozytywnego wizerunku osoby starszej -realizacja kampanii informacyjnych społecznych poprawiających wizerunek osób starszych poruszających istotne	Realizacja cykliczna	MCK,MBP, OPS organizacje pozarządowe	Liczba konferencji Liczba osób

		kwestie społeczne związane ze starością			
2.	Prezentacja dobrych praktyk w dziedzinie aktywności osób starszych (promocja działań).	Upowszechnianie informacji na temat podejmowanych działań prosenioralnych przez różne instytucje Opracowanie modelu międzyinstytucjonalnego przepływu informacji pomiędzy realizatorami usług Opracowanie i wdrożenie systemu pozyskiwania i segregowania danych dotyczących sytuacji i potrzeb osób w wieku 60+ Tworzenie tematycznych stron i portali internetowych dotyczących oferty aktywizującej dla osób starszych Rozwój systemu zniżek w ramach Ogólnopolskiej Karty Seniora i pozyskiwanie nowych partnerów do współpracy Wspieranie partnerskich inicjatyw na rzecz osób w wieku 60+	Realizacja cykliczna	MCK,MBP, OPS organizacje pozarządowe	Liczba miejsc i prezentacji

Obszar IV: Integracja międzypokoleniowa

Cel strategiczny: Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej

Cel szczegółowy 1: Promowanie i wzmocnienie solidarności między pokoleniami.

Lp.	Działania	Forma realizacji	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Wskaźniki monitorujące
1.	Organizacja międzypokoleniowych spotkań integracyjnych, kulturalnych, edukacyjnych, okolicznościowych itd.	Zacieśnianie współpracy seniorów z placówkami edukacyjnymi: szkołami, przedszkolami, uczelniami wyższymi, instytucjami pomocy społecznej	Realizacja ciągła	MCK,MBP, OPS organizacje pozarządowe Placówki oświatowe	Liczba spotkań Liczba osób

2.	Realizacja projektów i inicjatyw międzypokoleniowych.	Realizacja inicjatyw międzypokoleniowych w tym w zakresie pielęgnowania więzi osób starszych z ich rodzinami	Realizacja cykliczna	MCK,MBP, OPS organizacje pozarządowe	Liczba projektów
3.	Wspieranie inicjatyw mających na celu promowanie właściwych relacji międzypokoleniowych.	Zapewnienie integracji seniorów w poszczególnych rejonach miasta współpraca instytucji i organizacji z radą miasta i społecznością lokalną Realizacja projektów i inicjatyw międzypokoleniowych o zasięgu lokalnym,	Realizacja cykliczna	UM,RMM, RS	Liczba spotkań integracyjnych Liczba osób
4.	Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej.	Organizacja zajęć informacyjno-edukacyjnych dla młodzieży dotyczących problemu starzenia się i starości	Realizacja ciągła	UM,RMM, RS placówki oświatowe	Rodzaj i liczba inicjatyw promocyjnych

5. Ewaluacja i monitoring Programu:

Program Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów w Mieście Milanówek na lata 2018-2021 podlega ewaluacji. Podmioty uczestniczące w realizacji programu mogą wyznaczać różne kryteria ewaluacyjne np.:

- Kryterium trafności – pozwoli ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele programu odpowiadają zidentyfikowanym problemom i realnym potrzebom beneficjentów.
- Kryterium efektywności – pozwoli ocenić poziom „ekonomiczności” programu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych rezultatów.
- Kryterium skuteczności – pozwoli ocenić, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele programu zdefiniowane na etapie diagnozowania.
- Kryterium oddziaływanie/wpływ – pozwoli ocenić związek między celem głównym programu i celami ogólnymi, tj. stopień, w jakim korzyści odniesione przez beneficjentów miały szerszy, ogólny wpływ na większą liczbę osób na danym terenie.
- Kryterium trwałości efektów – pozwoli ocenić, czy rezultaty osiągnięte w ramach programu mogą trwać po jego zakończeniu, a także czy możliwe jest długotrwałe utrzymanie się wpływu projektu na procesy rozwoju w Powiecie Grodziskim .

Istotą ewaluacji jest określenie komponentów programu, rodzajów działań i oczekiwanych rezultatów oraz określenie narzędzi stosowanych do dokumentowania prowadzonych działań i gromadzenia danych. Poniższa tabela przedstawia elementy ewaluacji *Programu Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów w Mieście Milanówek na lata 2018-2021*.

Tabela 14. Elementy ewaluacji *Programu Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów w Mieście Milanówek na lata 2018-2021.*

Kryteria ewaluacji	Metoda ewaluacji	Źródła danych	Wskaźniki monitoringu i ewaluacji	Prezentacja wyników ewaluacji/ sprawozdawczość
Trafność działań	<i>Analiza dokumentacji statystycznej zebranej wśród uczestników programu, prowadzonej przez realizatorów programu w zakresie poszczególnych działań.</i>	<i>Uczestnicy/ beneficjenci Programu</i>	<i>Liczba przygotowanych i zrealizowanych programów oraz przedsięwzięć</i>	<i>Raporty pisemne składane do Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej. do 31 stycznia następnego roku kalendarzowego przez podmioty realizujące Program</i>
Efektywność	<i>Analiza dokumentacji statystycznej przygotowywanej przez przedstawicieli instytucji i lokalnych organizacji</i>	<i>Koordynatorzy działań / przedstawiciele instytucji i organizacji uczestniczących w realizacji Programu</i>	<i>Liczba osób korzystających z różnych form pomocy lub wsparcia</i>	<i>Raport końcowy roczny z realizacji Programu przygotowany przez Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w terminie do końca marca następnego roku kalendarzowego</i>
Skuteczność	<i>współpracujących przy realizacji programu</i>	<i>Rodzaj i zakres zrealizowanych działań w ramach Programu</i>	<i>Opinie i oceny jakości ,przydatności , trwałości i skuteczności realizowanych działań.</i>	<i>przedkładany w formie sprawozdania Burmistrzowi Miasta Milanówek, a następnie Radzie Miasta Milanówek</i>
Oddziaływanie	<i>Analiza wyników z obserwacji i przeprowadzanych sondaży, opinii</i>			
Trwałość efektów	<i>Dokumentacja fotograficzna i medialna</i>			

Źródło: Opracowanie własne

Oczekiwane rezultaty:

1. zwiększenie świadomości oraz wiedzy na temat problemów, kosztów społecznych i ekonomicznych związanych z zaniechaniem realizacji działań na rzecz seniorów,
2. zwiększenie seniorom dostępu do usług zdrowotnych i społecznych oraz innych form wsparcia oraz opieki w środowisku lokalnym,
3. poprawa funkcjonowania zdrowotnego i społecznego seniorów
4. zwiększenie odsetka seniorów korzystających z profesjonalnego wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej,
5. zwiększenie udziału seniorów w kształtowaniu świadomości i przekonań społecznych w temacie profilaktyki zdrowia,
6. umocnienie współpracy lokalnych przedstawicieli instytucji publicznych i środowisk prozdrowotnych działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów w zakresie funkcjonowania środowiskowego seniorów,
7. popularyzacja wiedzy z zakresu praw seniorów.

Źródła finansowania Programu:

- środki własne samorządu,
- środki zlecone budżetu państwa,
- środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki z Narodowego Funduszu Zdrowia,
- środki zewnętrzne (w tym: środki pochodzące z funduszy europejskich).

Podmioty uczestniczące w realizacji Programu

- samorząd Miasta (Urząd Miasta Milanówka, Rada Miasta Milanówek, Rada Seniorów)
- jednostki organizacyjne pomocy społecznej, systemu oświaty, kultury oraz promocji miasta
- organizacje pozarządowe działające na rzecz seniorów obejmujące zakresem działania teren Gminy Milanówek
- publiczni i niepubliczni świadczeniodawcy usług społecznych, medycznych i rehabilitacyjnych
- kościoły i inne związki wyznaniowe,
- osoby prawne i osoby fizyczne.

PODSUMOWANIE

O dojrzałości społeczeństwa świadczy poziom dbałości i troski o potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych. W społeczeństwach współczesnych opartych na komercji i konformizmie funkcjonowania widoczne jest powszechne przekonanie, że starość jest czymś niepożądanym, często wstydliwym i nierzadko obojętnym dla wielu ludzi. Osoby w wieku senioralnym często czują się lekceważone i napiętnowane przez bliskich i sąsiadów oraz obcych, co w rezultacie prowadzi do przemilczania, zaprzeczania albo ukrywania problemu. Sytuacja taka utrudnia udzielanie takim osobom właściwej pomocy we właściwym czasie.

Wobec istniejących realiów życia współczesnego człowieka, niezwykle istotne znaczenie ma podejście władz samorządowych do znaczenia polityki senioralnej.

To, jak jest ta polityka realizowana i na ile sprawnie funkcjonuje lokalny system wsparcia dla osób w wieku starszym, staje się kluczowe dla jakości życia tej grupy ludzi we wszystkich obszarach funkcjonowania: zdrowotnym, społecznym i rodzinnym, ekonomicznym, środowiskowym, kulturalnym itp.

Takim drogowskazem milanowskiej polityki senioralnej może być *Program Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów w Mieście Milanówek na lata 2018-2021*, którego głównym przesłaniem jest dążenie do sytuacji, w której osoba w wieku senioralnym będzie czuła się pełnoprawnym członkiem społeczeństwa.

Nadrzędnym celem Programu jest zwrócenie szczególnej uwagi na prawa seniorów oraz zapewnienie im wsparcia i wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb. Realizowane w Programie działania pozwolą zapewnić tym osobom lepszy dostęp do świadczeń zdrowotnych oraz innych form wsparcia, opieki i aktywności w środowisku lokalnym. Istotnym działaniem w tym zakresie będzie utworzenie np. ośrodka wsparcia dziennego Senior+, Klubów Seniora czy Milanowskiego Centrum Aktywności Społecznej Seniorów oraz uruchomienie innej infrastruktury oferującej szeroki wachlarz usług społecznych oraz poradnictwa i pomoc w stanach kryzysu zagrażającym zdrowiu somatycznemu i psychicznemu, jak również integrowanie działalności wszystkich lokalnych podmiotów działających na rzecz osób starszych. Realizacja zadań określonych w Programie wymagać będzie prowadzenia okresowej analizy rzeczywistych potrzeb lokalnych w tym zakresie i uzgodnień z władzami Gminy Milanówek. Tym bardziej, że na terenie Miasta [Milanówek nie funkcjonują podmioty świadczące usługi strictly geriatryczne i obecnie Miasto nie dysponuje odpowiednią infrastrukturą i środkami finansowymi na organizację wystarczających form wsparcia dla seniorów. Istotnym jest w tej sytuacji zabieganie o zewnętrzne środki na finansowanie działań wspierających i aktywizujących populację osób starszych.

Opracowała: Krystyna Kott, Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanówku